

وقتی عقب‌نشینی از اصول هم کافی نیست!

حسین ابراهیمی|آیه ۱۴۰ سوره بقره، یکی از صریح‌ترین هشدارهای قرآن درباره مرز میان «مدار» و «استحاله» است. خداوند بزرگ به پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «یهود و نصاری هرگز از تو راضی نمی‌شوند. مگر آنکه از آیین آنان پیروی کنی.» این آیه فقط گزارشی از یک واقعه تاریخی نیست، بلکه قاعده‌ای ماندگار در شناخت منطق جبهه‌های مخالف حق است. در شان نزول آیه آمده است که یهودیان مدینه و مسیحیان نجران امیدوار بودند پیامبر اسلام (ص) به‌سوی قبیله آنان نماز بگزارد. اما هنگامی که فرمان الهی بر بازگشت قبیله از بیت‌المقدس به کعبه صادر شد، این امید به یاس بدل شد و همان اظهار دوستی و همراهی ظاهری نیز پایان یافت. در نقلی دیگر آمده است که برخی یهودیان به پیامبر (ص) گفتند اگر با ما سازش کنی، سرانجام به تو ایمان خواهیم آورد. از آنجا که رسول خدا (ص) دلسوزانه خواهان هدایت آنان بود، با مدارا رفتار می‌کرد، اما این آیه نازل شد تا روشن سازد که رضایت آنان با نرمش‌های مقطعی به‌دست نمی‌آید، بلکه خواسته نهایی‌شان، دست کشیدن کامل از مسیر الهی است. پیام اصلی آیه، این است که دشمن به‌کمتر از تغییر هویت راضی نمی‌شود. مسئله فقط یک عقب‌نشینی کوچک یا یک ملاحظه سیاسی نیست؛ سخن از تغییر مسیر، فراموشی اصول و درنهایت حل شدن در فرهنگ و آیین دیگری است. از همین رو این آیه هشدار جدی برای همه جوامع مؤمن است که اگر روزی دیدند مخالفان دین از دین‌داری آنان کاملاً خشنودند، باید در اصالت آن دین‌داری تأمل کنند. دین‌داری‌ای که همه‌پسند دشمنان حقیقت شود، در معرض تهی شدن از محتواست. البته این آیه هرگز دعوت به دشمنی کور یا قطع رابطه انسانی با دیگران نیست. قرآن در عین تأکید بر ارتباط، گفت‌وگو و جذب، اجازه نمی‌دهد این ارتباط به بهای چشم‌پوشی از اصول تمام شود. مدارا مطلوب است، اما نه مدارا تا مرز انکار هویت. تعامل آری، استحاله هرگز!

نکته مهم دیگر آن است که معیار حق، خواست مردم یا پسند این و آن نیست. «هدایت»، تنها هدایت الهی است. هر راهی که از این محور جدا شود، هرچند در ظاهر همراه با مصلحت‌سنجی و جلب رضایت دیگران باشد، سرانجام به انحراف می‌انجامد. آیه بالا درحقیقت انسان مؤمن را بر سر یک دوراهی روشن قرار می‌دهد، یا لطف و ولایت الهی، یا پیروی از امیال و انتظارات بی‌پایان دیگران.

درس امروز آیه روشن است: جامعه مؤمن باید اهل گفت‌وگو باشد، اما نه بی‌هویت؛ اهل جذب باشد، اما نه با معامله بر سراسول. رضایت حقیقی، در وفاداری به حق است، نه در جست‌وجوی رضایت ناممکن دیگران.

صحیفه

فاصله خدا تا اشک مظلوم

علیرضا وکیلی|گاهی سخت‌ترین بخش یک ظلم، خود ظلم نیست، بلکه انتظار کشیدن است. انتظار برای اینکه حقیقت روشن شود، حق به صاحبش برگردد یا کسی صدای انسان را بشنود. هرچه این انتظار طولانی‌تر می‌شود، ناامیدی هم آرام‌آرام خودش را به دل انسان نزدیک می‌کند. خیلی‌ها در همین نقطه، امیدشان را از دست می‌دهند و با خود می‌گویند: «اگر قرار بود اتفاقی بیفتد، تا حالا افتاده بود.» اما امام سجاده^(ع) در دعای چهاردهم صحیفه سجاده‌یه، یکی از امیدبخش‌ترین ویژگی‌های خداوند را یادآوری می‌کنند، ویژگی که می‌تواند انسان را در سخت‌ترین روزهای زندگی سرپا نگه دارد. امام^(ع) در دعای چهاردهم صحیفه سجاده‌یه، دعایی که هنگام روبه‌رو شدن با ظلم یا مشاهده ستم می‌خواندند، پس از بیان اینکه خدا از حال مظلومان آگاه است، چنین می‌فرمایند: «وَيَا مَنْ قُرْبَتْ نُصْرَتُهُ مِنَ الْمَظْلُومِينَ، وَيَا مَنْ بَقِيَ غَوْثُهُ غَيِّ الْقَالِبِينَ.» ای خدایی که یاری‌ات به ستم‌دیدگان نزدیک است و کمک و پشتیبانی‌ات از ستمگران، دور! این فراز، یک وعده الهی است. امام نمی‌فرماند ممکن است خدا به کمک مظلوم بیاید، بلکه از خدایی سخن می‌گوید که یاری او به مظلوم نزدیک است. البته این نزدیکی، همیشه به معنای برطرف شدن فوری مشکل نیست، گاهی یاری خدا، آرامشی است که اجازه نمی‌دهد انسان زیر فشار مشکلات بشکند، گاهی پیداشدن یک راه‌حل غیرمنتظره است، گاهی فرستادن یک انسان خیرخواه در حساس‌ترین لحظه زندگی است و گاهی هم آشکار شدن حقیقت، آن‌هم درست زمانی که هیچ‌امیدی به آن وجود نداشته است. حتما دیده‌اید افرادی را که بعد از سال‌ها، بی‌گناهی‌شان ثابت شده یا خشنان به آن‌ها بازگشته است. شاید از نگاه ما، عدالت دیر اجرا شده باشد، اما خدا هرگز پرونده ظلم را فراموش نمی‌کند. قرآن کریم نیز همین امید را در دل مؤمن زنده نگه می‌دارد: «إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا» خداوند از کسانی که ایمان آورده‌اند، دفاع می‌کند. (صح: ۳۸) این دفاع، گاهی آشکار است و گاهی آرام‌وپنهان، اما هیچ‌گاه متوقف نمی‌شود. درمقابل، امام سجاده^(ع) می‌فرمایند کمک خدا از ستمگران دور است. شاید ظالم مدتی با پول، قدرت یا موقعیت اجتماعی خود پیش برود، اما این‌ها نشانه همراهی خدا نیست. تاریخ پر است از کسانی که در اوج قدرت بودند، اما چون حق مردم را نادیده گرفتند، همان قدرت، زمینه سقوطشان شد. پیام این فراز برای زندگی امروز ما روشن است: اگر امروز درگیر بی‌عدالتی شده‌ایم، امیدمان را از دست ندهیم، پیگیری حق، وظیفه ماست اما ناامیدی، با روح این دعا سازگار نیست. امام سجاده^(ع) به ما یاد می‌دهند که فاصله میان اشک مظلوم و یاری خدا، آن قدرها که ما تصور می‌کنیم، دور نیست.

احکام

سفر اربعین بدون اذن پدر

سمانه رضوانی|زیارت اربعین، یکی از مستحبات تأکیدشده و نشانه ارادت به حضرت ابا عبد الله^(ع) است که هر ساله میلیون‌ها مشتاق را به سوی کربلا می‌کشاند. اما گاهی پدر، به دلایلی همچون نگرانی از مخاطرات راه، شلوغی‌های فوق‌العاده یا حتی تشخیص مصلحت شخصی، با این سفر مخالفت می‌کند. در چنین وضعیتی، سؤالی که برای بسیاری از زائران پیش می‌آید، این است که آیا می‌توان بدون اجازه و اطلاع پدر، عازم این سفر شد. مراجع عظام تقلید در این باره معیار روشنی دارند، «مباری که بر محور، اذیت نشدن والدین» و «وجوب اطاعت از نهی پدرانه» می‌چرخد. در ادامه، نظر سه تن از فقهای بزرگوار را در این زمینه مرور می‌کنیم تا حکم شرعی این سفر روشن شود.

آیت‌الله العظمی شهید سید علی خامنه‌ای: اگر سفر شما بدون اطلاع والدین موجب اذیای ایشان شود، جایز نیست و در صورتی که پدر به دلیل شفقت پدری از رفتن به سفر نهی می‌کند، اطاعت کنید.

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: اگر این سفر موجب اذیت و آزار پدر و مادر نشود، اشکالی ندارد، و گرنه جایز نیست.

آیت‌الله العظمی وحید خراسانی:

(حکم ایشان، کلی و در مورد هر سفری بدون اذن پدر و مادر است.) سفری که بر فرزند واجب نیست، اگر موجب اذیت پدر و مادر باشد، حرام است و انسان باید در آن سفر، نماز را تمام بخواند.

شکر

۳شنبه
۱۴مهرماه ۱۳۹۹
شماره: ۲۸۹

۱۴

معارف

لعن و بیزاری در زیارت عاشورا، بازتاب حقیقتی است که وجدان بشری را به لرزه درمی‌آورد

برائت یکی از برنامه‌های بنیادین پیامبران الهی

گزارش

حاجیه سالم|کلمات هموار در برابر حقایق متعالی، کوتاه و ناتوان می‌مانند؛ به‌ویژه آن‌گاه که سخن از فاجعه‌ای است که نه تنها تاریخ بلکه هستی را نیز تکان داده است. زیارت عاشورا با زبانی استوار، ابعاد یک فاجعه عظیم را ترسیم می‌کند؛ فاجعه‌ای که در آن، «عظمت مصیبت» و «ضرورت برائت از دشمنان» درهم تنیده‌اند. علت لعن و نفرین‌های متدرج در این زیارت، پیشاپیش تبیین شده است تا با آگاهی از حجم فاجعه، فرد به‌طور آگاهانه از جانبان و بانیان آن واقعه بیزاری جوید. این لعن‌ها، مبالغه در نفرین یا برخاسته از تعصب و گزافه‌گویی نیست، بلکه بازتابی از حقیقت آن واقعه است.

تجسم گروه‌های مورد برائت

در زیارت عاشورا، چند گروه مشمول برائت شده‌اند، نخست، پایه‌گذاران ظلم که به سبب بنیان‌گذاری سنت‌های غلط، گناه تمام عمل‌کنندگان را نیز بر دوش می‌کشند. دوم، کسانی که با غضب جایگاه‌ها، آل محمد (ص) را از منصب‌های الهی خود دفع کردند. سوم، کسانی که دین خود را برای ریاست و دنیاطلبی فروختند و با تمکین از ستمگران، با اهل بیت (ع) به جنگ برخاستند و درنهایت، کسانی که با آمادگی کامل، نقاب بر چهره کشیدند و مرکب خود را برای کارزار با حق، زین کردند.

سنگینی فاجعه برای امت

مراد از تأکید بر سنگینی مصیبت برای همه اهل اسلام، این نیست که مسلمانان آن را بزرگ داشته‌اند، چراکه تاریخ نشان می‌دهد دشمنان نیز این روز را جشن گرفتند، بلکه مراد این است که فاجعه کربلا، از منظر پیامدهای تاریخی، موجب فرود آمدن بلاها و استقرار آن‌ها بر پیکره امت شده است. این سنگینی، تا زمان ظهور حضرت مهدی (عج) ادامه دارد. درواقع، فاجعه عاشورانه یک حادثه‌گذرا، بلکه یک گره تاریخی و آسیب بنیادین بر بدنه دین است که بر همه مسلمانان، سایه افکنده است.

بی‌رحمی در تاریخ

با مراجعه به مدارک تاریخی، شاهد چنین واقعه‌ای نیستیم که پیامبری را با تمام یاران و خاندانش در کمتر از یک روز به قتل رسانند. اموال او را غارت کنند و خیمه‌گاهش را به آتش بکشند. این فاجعه با سربریده کردن امام و یارانش بر نیزه و گرداندن زنان و اطفال در کوی و برزن و شهرها، فراتر از هر واقعه‌ای است که در تاریخ بشری ثبت شده است. این حجم از بی‌رحمی، همان جایی است که تکرار واژگان در زیارت، برای نشان دادن شدت شوک واردشده به وجدان بشری و جامعه اسلامی، به‌کار گرفته شده است.

مفهوم برائت و تبری

برائت و تبری به معنای دوری جستن از کافران و معاندان است که در قرآن کریم نیز بر آن تأکید شده است و از ارکان ایمان به‌شمار می‌رود. برائت در زبان عربی به معنای بیزار شدن و پاک شدن از چیزی است. در این زیارت شریف، برائت به معنای رهایی جستن است، اما با ملاحظه مورد خاص، با تفر و انزجار همراه است. دوری جستن و خلاصی از ظالمان، منافقان و دشمنان اهل بیت (ع)، یکی از برنامه‌های اساسی و بنیادین پیامبران الهی بوده است تا مسیر حق از مسیر باطل جدا شود.

عظمت مصیبت

«يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ لَقَدْ عَظُمَتِ الزَّوْرَةُ وَ جَلَّتْ وَ عَظُمَتِ الْمَصِيبَةُ يَكْ عَظِيمًا وَ عَلَى جَمِيعِ أَهْلِ الْإِسْلَامِ، اَيِ اَبَا عَبْدِ اللَّهِ! به‌راستی چه مصیبت بزرگی و این مصیبت شما بر ما و بر همه اهل اسلام، بسی سنگین است.» تاریخ، گواه فاجعه‌های بزرگ بشری است، اما از دیدگاه زیارت عاشورا، هیچ مصیبتی به بزرگی واقعه جان‌خراش کربلا نمی‌رسد. فاجعه نینوا نه تنها برای یک قوم و ملت، بلکه برای تمام مسلمانان و فراتر از آن، برای تمام آسمان‌ها و آسمانیان، گران آمده است. تأکید بر بزرگی فاجعه در این بخش، تمهیدی روانی برای بیان شدت نفرین‌ها در جملات بعدی است.

واکاوی معنای رزیه

واژه «رزیه» هرچند با «مصیبت» مترادف است و معنای عام دارد، به قرینه مقام، در اینجا به معنای مصیبتی بسیار سنگین به‌کار رفته است. ممکن است این پرسش مطرح شود که اگر رزیه به معنای مصیبت سنگین است، چرا با فعل «عظمت» آمده است که نوعی تکرار محسوب می‌شود؟ در پاسخ باید گفت این تکرار، نه یک حشو و تکرار زائد، بلکه «تأکید بر تأکید» است. با این حال، حتی این تأکید نیز نمی‌تواند از عهده بیان بزرگی آن فاجعه برآید، چراکه تاریخ، شاهد چنین بی‌رحمی نبوده است.

دو ملت ایران و عراق خواهد بود که در تاریخ

معاصر منطقه، بی‌نظیر است.

مانور جبهه مقاومت در فضای جنگ

اربعین امسال، به‌یقین به یک مانور عظیم سیاسی میدانی برای جبهه مقاومت تبدیل خواهد شد. با توجه به حملات اخیر آمریکا به ایران و حملات اسرائیل به لبنان، این راهپیمایی میلیونی، فرصتی استثنایی برای نمایش هم‌سنگی و محکومیت جنایات رژیم صهیونیستی و آمریکای جنایتکار خواهد بود. زائران در این مسیر، با حمل پرچم‌های مقاومت و خون‌خواهی امام شهید انقلاب و سردادن شعارهای حمایت از جبهه مقاومت، پیامی روشن به دشمنان خواهد داد که مسیر کربلا، مسیر مبارزه با ظلم است و امت اسلامی در برابر توطئه‌های استکبار، متحد و یکپارچه ایستاده است.

استفاده از این فضا برای تقویت روحیه عمومی و نمایش قدرت، بسیار مهم است و باید این گردهمایی عظیم، به‌تریبونی برای اعلام انزجار از سیاست‌های ظالمانه آمریکا و اسرائیل تبدیل شود. در شرایطی که جنگ روانی و رسانه‌ای دشمنان به اوج خود رسیده است، تصاویر زائران از مسیر نجف تا کربلا که با وحدت و یکپارچگی در کنار هم گام برمی‌دارند، قوی‌ترین پاسخ به تبلیغات دروغین علیه قدرت جبهه اسلام خواهد بود.

درنهایت، ان‌شاء الله اربعین امسال فراتر از یک مناسک مذهبی، به نماد وحدت، مقاومت و همدلی تبدیل و پیام آن، در دل‌های آزادگان جهان، طنین‌انداز خواهد شد. این گردهمایی عظیم، ثابت خواهد کرد که خون شهدا، و عشق به اهل بیت (ع)، هیچ‌گاه اجازه نخواهد داد که جبهه مقاومت در برابر زورگویی‌های استکبار جهانی، دچار

سستی یا انفعال شود و برعکس، هر بحران و تهدیدی، به فرصتی برای اتحاد و هم‌افزایی بیشتر تبدیل می‌شود.
و به فرموده رهبر عزیزمان، آیت‌الله العظمی سیدمجتبی خامنه‌ای، «به‌زودی بار دیگر آغوش گشوده ملت کریم عراق و عشایر و طوایف خون‌گرم و با محبت آن به روی زائران مشتاق زیارت اربعین و از جمله انبوهی که به نیابت از آقای شهید ایران زیارت می‌کنند، با خاطره این تشییع شکوهمند و بزرگ‌مردی که شاید سال‌ها از آرزوی تشرّف به اعتاب مقدسه را در دل می‌پروراند، درآمیخته و شعار پر از حقیقت «حُبُّ الْحَسَنِ يَجْمَعُنَا» را به رخ می‌کشند و شاهد کشید و ان‌شاء الله دعای سرورمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) برای امنیت و برکت و پیشرفت ملت عراق را در پی خواهد داشت، بِمَنْهٖ وَ كَرِمْهٖ.»